

Pere Estupinyà: «La intel·ligència no és una capacitat sinó una actitud»

El divulgador científic parla de descobriments impactants, vida exterior i conflictes morals que sorgeixen al voltant de la ciència, entre d'altres temes

Pere Estupinyà, presentador i director de continguts del programa de La 2 «El cazador de cerebros | Cedida

El divulgador científic tortosí Pere Estupinyà ha dictat aquest dissabte, en el marc del festival Arteria Tortosa, una conferència ballada -amb Anna Hierro- on moviment i paraula s'han donat la mà per dialogar i analitzar com la ciència ens permet entendre el món invisible que ens envolta.

Una excusa qualsevol per parlar amb el director del programa *El cazador de cerebros*, de La 2 de TVE, sobre avenços mèdics, ciència o decisions transcendents que hem de prendre a la vida.

- Fa 20 anys que es dedica a la divulgació científica, des que va rebre una trucada per treballar al programa de TVE ?Redes? i va renunciar a una beca per investigar en un laboratori de biotecnologia vegetal a Poitiers. És la decisió més transcendental de la seva vida?

- Segurament una de les que més. Implicava un canvi radical de direcció professional que em portaria a un món molt diferent, i que m'allunyaria del camí que estava recorrent. Tenia molt clar el que estava perdent i molta incertesa sobre el que podia guanyar. És un tipus de decisió que amb més edat, obligacions i menys innocència, és difícil de prendre. Jo soc una persona molt racional, però en aquell moment em vaig deixar portar per l'emoció i la il·lusió.

- Ha imaginat com hagués estat la seva vida si hagués renunciat a aquella proposta?

- Sí que he fet diversos cops aquest exercici intel·lectual, però no té cap sentit, perquè és impossible de saber. Potser hagués fet un gran descobriment científic o estaria frustrat a un laboratori, o potser m'hagués enamorat a França i tindria cinc fills. Qui sap. Solem mirar al passat i sentir-nos satisfets al veure què no tindríem si no haguéssim pres certes decisions, com si la vida hagués continuat plana sense canvis, però no és així. Jo per això en algun moment del meu passat, especialment als Estats Units, forçava l'experiència i sensació de viure diverses vides diferents; com si hi haguessin diversos "peres".

- Davant una disjuntiva com aquella, què ha de pesar més en una decisió important a les nostres vides?

- Jo crec que els joves s'han d'arriscar i, sense perdre el cap, deixar-se portar per les seves passions. De més grans dependrà de les circumstàncies de cadascú, però és cert que ens solem penedir molt més de les decisions que no prenem que de les que prenem, encara que no surtin del tot bé.

?Un dels últims descobriments que m'ha impactat més ha estat el d'un planeta extrasolar a més de cent mil anys llum de distància on plou ferro?

- Quin és l'últim avanç científic que l'ha sorprès?

- Cada setmana n'hi ha. Com a últims que he descobert aquesta mateixa setmana, et diria que un xip intracranial per a pacients amb depressió severa resistent a fàrmacs que situat dins del cervell detecta quan comença l'episodi de depressió per un patró d'activitat neuronal a una àrea anomenada amígdala i automàticament emet unes petites descàrregues elèctriques a una altra zona que la modulen i desapareix la depressió. I també el descobriment d'un planeta extrasolar a més de cent mil anys llum de distància on plou ferro. Pel dia la temperatura és de més de 2.400 graus Celsius i les partícules de ferro es volatilitzen. Quan per la nit baixa a uns 1.300 graus, es condensen i cauen en forma de gotes.

- Quin és l'avanç científic que més ha canviat la vida de la societat de l'època en qüestió?

- Internet, la digitalització, la computació i les telecomunicacions.

- I el que més canviarà les vides de la generació jove o de mitjana edat actual?

- Potser la intel·ligència artificial. Però el futur sempre ens sorprèn amb descobriments i avanços inesperats.

- Tenim la sensació que els avenços en genètica i biomedicina van a un ritme tan brutal que d'una banda serem capaços de prolongar la vida dels humans a les zones més desenvolupades del planeta però de l'altra estem propiciant una sobrepoblació per als recursos disponibles. I a més, als països pobres la gent segueix morint de gana. Com es resol aquest conflicte moral simplificat?

- Tots els models demogràfics preveuen que seguirem augmentant de població durant les properes tres o quatre dècades, però que ens estancarem i deixarem de créixer. De fet, podria ser que d'aquí molts anys Espanya i Europa tinguin molta menys població de l'actual i més envellida. D'altra banda, cada cop es mor menys gent de gana als països pobres. S'està millorant molt més del que sembla. No ho dic per treure-li importància al tema, de cap manera... sinó per indicar que la

direcció no és dolenta, el que falta és més esforç encara. Jo crec que pobresa sempre n'hi haurà, però la pobresa extrema (la de passar gana i no tenir accés a una escola) desapareixerà substancialment en les properes dècades. La gran incertesa és si el canvi climàtic revertirà aquesta tendència.

?L'avenc científic que més ha canviat la vida de la societat de l'època ha estat internet, la digitalització, la computació i les telecomunicacions. I potser el que la canviarà més en un futur proper, la intel·ligència artificial?

- En tot cas, ens pot avançar què podem veure en matèria d'avanços en el camp de la medicina en els propers 20 anys?

- Millores progressives en càncer i altres malalties, i uns diagnòstics i tractaments molt més individualitzats i precisos. Però no vull fer pronòstics.

- Si som capaços d'aprofitar totes les potencialitats reals del cervell humà, serem més dolents o més intel·ligents emocionalment? O les dues coses?

- Més intel·ligents, sens dubte. I està a les nostres mans. Sempre dic que la intel·ligència no és una capacitat sinó una actitud. Amb el mateix cervell, una persona pot pensar i actuar de manera més intel·ligent o menys.

Pere Estupinya. Foto: Cedida

- Si parlem de digitalització i d'intel·ligència artificial estem assistint a una transformació accelerada de les relacions socials i laborals, també econòmiques, entre altres. Quins aspectes o sectors del món físic i presencial, tal com els coneixem actualment, acabaran relegats a la mínima expressió pel món digital?

- Els que no siguin fonamentals per a la nostra naturalesa humana. Per exemple, podem substituir els diners físics per moneda electrònica perquè és més pràctic, sense que això ens suposi cap inconvenient emocional. Però no substituïrem el fet d'estar amb amics i gaudir d'un bon menjar perquè és imprescindible per a la nostra felicitat. No deixarem de ser primats.

- Quina és la pregunta a la que la ciència no ha sabut donar fins ara resposta i espera poder conèixer al llarg de la seva vida?

- Com funciona el cervell humà; trobar una espècie de codi neuronal similar al codi genètic.

- Quin és el científic al que més admira de tota la història? I quina la persona més interessant que ha conegut?

- Admiro a Einstein perquè les seves idees sobre l'univers van ser absolutament revolucionàries. He tingut la sort de conèixer moltíssimes persones interessantíssimes. Començant per Eduard Punset, però no tinc una preferència.

- Estem investigant la superfície de Mart, què és allò més important que podria passar en relació a aquest planeta?

- Que es trobés vida sota la seva superfície, i que no fos com la vida que tenim aquí a la Terra.

?No crec factible que hi hagi vida exterior que ens visiti, almenys vida complexa, no. Òbviament no és impossible, però molt poc probable?

- Creu factible que hi hagi vida exterior que ens visiti?

- Si et refereixes a vida complexa, no. Òbviament no és impossible, però molt poc probable. Una altra cosa seria alguna bactèria o similar a sobre d'algun meteorit. Potser seria una mica més factible.... però poc; vaja.

- Veiem molt important el paper dels divulgadors científics com vostè, i més en un moment de *fake news* i excés d'informació no sempre certa. Com podem distingir allò que és ciència d'allò que és farsa o manipulació?

- Amb educació. quanta més formació científica tens, més difícil és que t'engayen. És molt important distingir entre estar informat i estar format. De totes maneres, com a consell pràctic a la gent els ho diria que fossen escèptics davant les notícies que els arriben per WhatsApp i semblen molt rares, i que escolten què diuen sobre ells els referents científics més consolidats. De totes maneres... Miguel Bosé surt a tots els mitjans quan diu imbecil·litats sobre les vacunes, i tothom en parla, però a l'hora de la veritat ningú li fa cas. A la pandèmia hem vist com confiem molt més en la ciència i la medicina del que sembla a Twitter.